

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

МОВОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Збірник наукових праць

ВИПУСК 11

**Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету**

Рівне - 2003

4

УДК 811.161.2

У збірнику вміщені статті з проблем українського мовознавства науковців, аспірантів кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету та науковців інших ВНЗ. Основні теми поданих публікацій стосуються актуальних питань граматики і лексикології, словотвору та лінгвістики тексту.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів-філологів.

Редакційна колегія:

Головний редактор   **Шульжук Каленик Федорович**,
доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української мови
Рівненського державного гуманітарного університету,
дійсний член Академії наук вищої школи України

Заступник головного
редактора   **Шевчук Степан Іванович**, кандидат філологічних наук, професор,
директор Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного

університету

Члени редакційної колегії:

1. **Бойко В.Г.**, доктор філологічних наук, професор кафедри фольклористики Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
2. **Вихованець І.Р.**, доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу історії і граматики української мови Інституту української мови НАН України (м. Київ).
3. **Вокальчук Г.М.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
4. **Галич О.А.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української літератури Луганського державного педагогічного університету.
5. **Голомб Л.Г.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Ужгородського державного університету.
6. **Гуйванюк Н.В.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича.
7. **Давидюк В.Ф.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри фольклористики Волинського державного університету ім. Лесі Українки (м. Луцьк).
8. **Денисюк І.О.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Волинського державного університету ім. Лесі Українки (м. Луцьк).
9. **Дунаєвська Л.Ф.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри фольклористики Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
10. **Загнітко А.П.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української мови Донецького національного університету.
11. **Зелінська Л.В.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
12. **Іваницька Н.Л.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського.
13. **Кузьмич О.О.**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету.
14. **Поліщук Я.О.**, доктор філологічних наук, доцент, зав. кафедри української літератури Рівненського державного гуманітарного університету.
15. **Радишевський Р.П.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Національного університету ім. Т.Г.Шевченка (м. Київ).
16. **Турган О.Д.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Запорізького державного університету.
17. **Удалов В.Л.**, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури Волинського державного університету (м.Луцьк).
18. **Чирков О.С.**, доктор філологічних наук, професор, зав. кафедри теорії літератури Житомирського державного педагогічного інституту ім. І.Я.Франка.

Упорядники: *Якимчук О.І., Кузьмич О.О.*

Друкується за рішенням вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №2 від 26 вересня 2003 р.).

*За точність і грамотність публікацій відповідають автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.*

Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12
Рівненський державний гуманітарний університет
(вул. Остафова, 31, кафедра української мови)

ISBN 966-72-81-04-9

Резюме

Стаття присвячена дослідженню відапелятивних ойконімів на позначення назв типів поселень північно-східного Полісся, установленню зв'язку ойконімної системи з історією краю. Вивчається динаміка семантичних зрушень апелятивів, їх топонімізація, з'ясовуються структурні особливості відапелятивних ойконімів на позначення назв типів поселень.

Summary

This article is devoted to the investigation of oiconyms formed of the common names for marking the proper names of types of people's settlements of the Ukrainian North-Eastern Polisia, to directing the connection of oiconymic system with the history of this region. The dynamics of semantic dislocation of common names, their toponimization are studied, the structural peculiarities of oiconyms formed of the common names of types of people's settlements are found out.

РОЗДІЛ V. МОВОЗНАВСТВО І ШКОЛА

УДК 811.161.2

Іван Хом'як

ПИТАННЯ ОРФОГРАФІЇ В ПРОГРАМАХ ІЗ РІДНОЇ МОВИ

Аналіз програм з української мови здійснювали С.Х.Чавдаров і В.І.Масальський, Є.М.Дмитровський, О.М.Біляев, І.С.Олійник і О.О.Скорик, Л.М.Симоненкова, Г.Т.Шелехова та ін. Автором статті поставлено завдання з'ясувати, наскільки програми відповідають зрозумілим вимогам до формування в школярів умінь і навичок з української орфографії.

З аналізованих джерел видно, що укладачі перших програм з української мови були прихильниками антиграматичної теорії навчання правопису, тому й обстоювали вивчення граматики й орфографії двома окремими частинами. Списування рекомендували як найкращий

спосіб навчання грамоти. Роль граматики в оволодінні правописом виявити було непросто, оскільки, на думку укладачів програм, “шкільна грамика не тільки спрощувала факти, але й перекручувала їх, не тільки замовчувала про те, що недосяжно шкільному вікові, але й давала оманливі свідчення про те, що було доступно йому” (3: 116).

Комплексна система навчання, яка деякий час панувала в школі, лишила свій слід у програмах. Намітилася тенденція до вилучення мови як навчального предмета: програми орієнтували вчителів на засвоєння лише деяких питань із фонетики, морфології і синтаксису, на вироблення орфографічних навичок розмежовано з іншими розділами мови. Більше того, теоретики комплексного навчання засумнівалися в доцільності вивчення орфографії. У пояснювальній записці до програми 1926 р. читаємо: ”У справі правопису не доводиться надавати йому великого значення як засобу виховання й освіти”.

У 1930/31 навчальному році школа працювала за методом проектів, згідно з яким було створено програми, що також не спроможні були забезпечити систематичне вивчення курсу української мови. Першу стабільну програму з української мови створено в 1933 р. У ній наголошувалося на необхідності підвищення грамотності учнів, ішлося про значення граматики в оволодінні учнями орфографією, про використання історичних довідок для кращого розуміння орфографічних явищ, давалися вказівки щодо застосування спеціальних методів і прийомів навчання грамотного письма.

У програмі 1937 р. сказано: ”Курс граматики разом з орфографією і пунктуацією в середній школі подається в систематичному вигляді. Порівняно з програмою 1934 р. розширено розділ “Будова слова”, що мало велике значення для набуття учнями орфографічних навичок. У пояснювальній записці до програми 1944 р. говориться: ”Учитель повинен завжди пам’ятати про одне з основних завдань – навчити школярів грамотно писати. Заняттям з орфографії і роботі тренувального характеру потрібно виділити значне місце... Школа повинна випускати учнів з міцними орфографічними і пунктуаційними навичками”. Програмою 1945 р. для вивчення розділу “Грамика, орфографія, пунктуація” в 5 класі виділено вже 127 годин, у 6 – 110, у 7 – 77. Це дозволило планомірно проводити роботу з метою оволодіння учнями орфографічною грамотою у зв’язку із засвоєнням інших розділів української мови. Вивчення правописного матеріалу на словотвірній основі заплановано в програмі 1948 р. в розділі “Морфологія. Будова слова”: “Складні слова, їх творення і правопис”, “Складноскорочені слова (абревіатури), їх типи і правопис”. У розділі “Морфологія. Частини мови” зустрічаємо такі формулювання тем, як: ”Дієприслівники доконаного і недоконаного виду, їх творення і правопис”, “Прислівник. Творення прислівників від різних частин мови. Правопис прислівників” і т.ін.

Не диференціюючи морфеміки та словотвору і підпорядковуючи дериватологію будові слова, автори програм 1949 і 1950 рр. констатують: ”У розвитку орфографічної грамотності учнів велику роль відіграє вміння швидко орієнтуватися в будові слова. Тому в курсі 5 класу необхідно приділити особливу увагу темі “Словотвір”. Під час вивчення частин мови необхідно спеціально ставити питання про словотворчі елементи аналізованих частин мови”. У програмі не виділено розділ “Орфографія”, однак вивчення орфографічних правил пов’язано із засвоєнням основних розділів мови – фонетики, морфології, синтаксису. У програмах 50-их років вивчення орфографії також планувалося у зв’язку з різними розділами української мови.

У 1960 р. було укладено “Програму восьмирічної школи. Українська мова і література. 5-8 класи”, яка складалася з трьох частин: 1) теоретичний курс граматики; 2) орфографічний та пунктуаційний мінімум; 3) робота з розвитку мовлення учнів. Теоретичний матеріал частково скорочений, деякі теми знято, а окремі перенесено до плану практичного відпрацювання, наприклад: способи творення іменників, прикметників, правопис деяких суфіксів прикметників і т.ін. Досягненням програми було те, що після вивчення тем давався орфографічний мінімум слів. Основний зміст програми зберігся в наступних виданнях – 1962, 1963, 1964, 1965, 1966,

1967, 1969 рр.

У зв'язку зі зміною структури шкільної освіти в 1970 р. видано програми, що своїм змістом і формулюванням питань спрямовані на підвищення наукового рівня викладання української мови. Чільне місце в програмах відведено граматиці. Встановлення раціонального співвідношення між теорією і практикою відкрило вчителів шлях до поліпшення якості занять з мови, підвищення грамотності учнів, зокрема орфографічної. Удосконалюючи програму, її укладачі у виданні 1971 р. звернули увагу на те, що “вміння швидко знаходити в слові його значущі частини є важливою умовою формування сталих навичок практичного використання орфографічних правил”. “Словотвір,— зазначено в документі,— допомагає у вирішенні одного з найбільш важливих завдань – навчити учнів грамотно писати”. Словесники взяли це до уваги, працюючи за програмами 70-их років.

У програмі 1980 р. визначено мету й основні завдання шкільного курсу української мови, серед яких – “виробити (в учнів – І.Х.) міцні орфографічні та пунктуаційні навички”. У розділ “Словотвір” (5 клас) знову повернуто орфографічні теми – “Сполучні *о, е* в складних словах”, “Написання разом і через дефіс слів з *нів-*“, “Написання складноскорочених слів”. У програмах 1982, 1984 та подальших років видання цей розділ іменується “Словотвір і орфографія”. Окрім того, вивчення орфографічного матеріалу на граматичній основі передбачено в розділі “Морфологія і орфографія” (5-6 класи).

В основу проектів наступних програм 80-их років лягла типова програма з російської мови. Так, у 1986/87 навчальному році в 4 класі введено “вдосконалений варіант” програм. Її укладачі виходили з того, що між вивченням подібного матеріалу на уроках рідної і близькоспорідненої мов має витримуватися строк не менше тижня. Зважаючи на результати експериментальної перевірки нової структури і змісту курсів української і російської мов для 4-8 класів шкіл з українською і російською мовами навчання, здійсненої науковцями лабораторії навчання української і російської мов НДІ педагогіки України, укладачі програм рекомендували вивчення подібного в обох мовах матеріалу укрупненими, логічно завершеними частинами з використанням узагальнюючих таблиць і схем.

У програмах 1989 р. виділено те, що “важливе пізнавально-практичне значення має розкриття існуючих між мовними явищами різних рівнів взаємозв'язків” для усвідомлення учнями системного характеру мови, специфіки кожного з виучуваних явищ, необхідних для здобуття знань, у т.ч. й орфографічних.

Організація шкіл і класів з поглибленим вивченням української мови стимулювала випуск того ж року спеціальних програм, мета яких – дати учням глибокі і системні знання з усіх розділів української мови, забезпечити оволодіння нормами української літературної мови, виробити вміння користуватися навчальними посібниками і довідковою літературою з мови. Поряд із теоретичним осмисленням уже відомих закономірностей мови у “Програмі з української мови для шкіл (класів) з поглибленим вивченням української мови” було заплановано й нові відомості, важливі для загального лінгвістичного розвитку учнів, як, наприклад, принципи української орфографії.

Зі зменшенням кількості годин на вивчення рідної мови в 6 класі в програмі 1991 р. розділ “Словотвір. Орфографія” перенесено до 5-го. Як спосіб вивчення мови запропоновано “структурування навчального матеріалу” з додержанням “тісного зв'язку в організації занять із близькоспорідненою мовою”. Опис мовної системи, широкі теоретичні відомості склали основу змісту курсу рідної мови.

У програмах 1993 і 1995 рр. дещо чіткіше виписано дидактичні функції, навчальні та загальнопедагогічні завдання курсу української мови, шляхи і методи навчання рідної мови. Порівняно з попередніми програмами, які орієнтували передусім на те, щоб “дати учням лінгвістичну освіту”, у нових державних документах уже говорилося про “набуття школярами

елементарної лінгвістичної освіти”. Однак програми лишалися перевантаженими, кожного уроку рекомендувалося вивчення кількох правил без закріплення їх. Бракувало часу для осмисленого опрацювання запланованого матеріалу, вироблення в учнів правописних навичок. Непосильність завдань викликала в дітей утрату інтересу до навчання, і передусім у школі II ступеня.

Нові мотиви вивчення української мови як державної відображено в “Програмі для шкіл (класів) з поглибленим вивченням української мови, ліцеїв та гімназій гуманітарного профілю”, підготовленої В.І.Тихошею в 1996 р. Наголос у ній зроблено на те, що “курс поглибленого вивчення української мови дає можливість засвоїти державну мову на рівні вільного володіння нею, формувати мовну особистість і майбутній інтелект держави, виховувати національно свідомих громадян, патріотів України” [5: 3]. Серед навчальних завдань виокремлено 3-є: “сформувати (в учнів – І.Х.) уміння й навички використання мовних знань на практиці, виробити міцні орфографічні та пунктуаційні навички” [5: 4].

Експериментальні програми з рідної мови для 5-11 класів загальноосвітніх шкіл розроблено І.П.Ющуком [4]. Основна мета їх – розвиток зв’язного мовлення учнів. Для її досягнення визначено такі види робіт, як відповіді школярів, складання ними речень, написання переказів і творів.

У пояснювальній записці до програм сказано, що за навчальні письмові твори вчитель ставить дві оцінки: “за зміст і мовне оформлення, та за орфографічну й пунктуаційну грамотність, але в журнал записує лише першу оцінку (за зміст і мовне оформлення)”, мотивуючи таку позицію тим, що “це розкує творчі можливості учня, і він тоді повніше використає лексичне багатство рідної мови та різні структурні моделі речень” [4: 6-7]. Такий підхід до вироблення в учнів орфографічних навичок на етапі виконання синтетичних вправ видається нам непевним, оскільки означає необов’язковість формування їх як таких. Поза увагою лишаються граматичні невірності, до того ж “мовне оформлення”, з нашого погляду, правомірніше називати мовленнєвим.

Окремо говориться про орфографічну грамотність, яка, на думку автора експериментальних програм, “досягається передусім завдяки формуванню у свідомості учнів правильних, неспотворених графічних і кінетичних образів слів” [4: 7], що викликає в нас застереження від переоцінки зорової пам’яті школярів, повернення до теорії механістичного вироблення орфографічних навичок.

Розв’язанням одного із завдань реформування мовної освіти в Україні є розробка проекту державного стандарту змісту шкільного предмета “Українська (рідна) мова” колективом науковців лабораторії методики української мови Інституту педагогіки АПН України, згідно з яким головною метою навчання української (рідної) мови в школах України є “формування особистості, яка володіє вміннями і навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися мовними засобами в різних формах, сферах і жанрах мовлення, тобто в забезпеченні належного рівня мовленнєвої компетенції учнів, що є однією з найважливіших умов їхньої успішної соціалізації” [2: 18].

Відповідно до державного стандарту учні повинні знати основні орфографічні правила, що регулюють: уживання великої букви (основні випадки); написання ненаголошених [*e^u*], [*u^e*] в коренях і префіксах *пре-*, *при-*, *пере-*; уживання м’якого знака; уживання апострофа; написання приголосних у префіксах *з-*(*с-*), *роз-*, *без-*; написання приголосних звуків, що уподібнюються; написання слів із спрощенням у групах приголосних; основні випадки чергування *у – в*, *і – ї* на письмі; подвоєння букв; написання слів іншомовного походження (основні випадки); написання слів із змінами приголосних при творенні слів (основні випадки); написання *не* з різними частинами мови; написання *-н-*, *-нн-* у прикметниках; написання разом, окремо, через дефіс (основні випадки); перенос слів.

Школярі повинні вміти: писати слова відповідно до вивчених орфографічних правил, а

також слова, які належать до винятків із правил; користуватися орфографічним словником, коли виникають труднощі в написанні [2: 25].

Зміни в програмах 1998 р. відкрили можливості для навчання рідної мови по-новому. Її автори – Л.В.Скуратівський, Г.Т.Шелехова, В.І.Новоселова – надали перевагу комунікативно-діяльнісному, культурологічному, функціонально-стилістичному, особистісному підходам до вивчення рідної мови, що зумовило перегляд дидактичної мети і завдань курсу української мови. Відтоді основною метою її вивчення є “формування національно свідомої, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися засобами рідної мови – її стилями, формами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо)” [6: 3-4].

Поставленій меті підпорядковані завдання систематичного вивчення мови, серед яких – засвоєння учнями базових орфоепічних, граматичних, лексичних, стилістичних і правописних умінь і навичок.

Тематика орфографічного матеріалу збереглася в новому 2001 р. виданні програм, однак кількість годин для його опрацювання зменшилася в 5 і 6 класах (на 0,5) у зв’язку з додаванням годин на вивчення української мови в 9 класі (0,5), а в 10-11 класах ресурс навчальних годин збільшено вдвічі – по 68 на рік. Зауважимо, що пропонувані зміни в змісті та структурі змістової лінії мають рекомендаційний характер: у перехідний період реформування мовної освіти “цілком прийнятним є збереження обсягу навчального змісту, а також лінійного викладу навчального матеріалу, визначених у попередньому виданні навчальних програм” [7: 5].

Підсумовуючи сказане, слід відзначити те, що перші програми з української мови зазнали впливу формально-граматичних і антиграматичних тенденцій, які панували в радянському мовознавстві і методиці. Залишило свій слід комплексно-проектне навчання, яке не передбачало системного вивчення матеріалу. З поверненням до школи уроку як основної форми навчання поступово мінявся зміст програм.

Тривалий час не витримувалася синхронність між подачею теоретичного матеріалу і виробленням в учнів практичних умінь і навичок, зокрема орфографічних. Проте з часом було взято курс на вивчення орфографії у зв’язку з різними розділами української мови, що сприяло ознайомленню школярів із цілісною системою загальноприйнятих способів передачі звукової мови на письмі.

Програми з української мови орієнтувалися на паралельне вивчення з російською мовою, тому українська мова була “дуже препарованою, багато в чому штучно “узгодженою” з російською мовою, від чого втрачалася і самобутність її, і приваба” [1: 73]. Спостерігалася переоцінка ролі теоретичних знань. У зв’язку з цим головна увага приділялася висвітленню теоретичних питань, розвиток мовлення лише вкраплювався в схематизовану канву шкільного курсу української мови, виучувані орфоепічні, граматичні, правописні факти не завжди вивірялися в контексті усного та писемного мовлення і рідко апробувалися в мовленнєвій практиці школярів.

Нині чинні програми з української мови спрямовують словесників на інтенсивне вивчення орфографії, зокрема у взаємозв’язку з різними розділами. Одним із шляхів інтенсифікації навчального процесу подається структурування виучуваного матеріалу з використанням узагальнюючих схем і таблиць. Серед інших способів інтенсифікації занять пропонується застосування пізнавальних завдань, методів проблемно-пошукового навчання.

На нашу думку, у програмах слід закласти більш зримі основи для реалізації зв’язку орфографії з різними розділами мови, щоб, наприклад, засвоєння орфограм пов’язувалося з дериваційними особливостями аналізованих слів не лише в розділі “Словотвір. Орфографія” в 5 класі, але й під час вивчення частин мови в 6 і 7 класах, аби зіставлення вимови і написань стали звичними в курсі української мови і відповідали фонетичному принципіві української орфографії, а вимога пояснювати правопис слів була в усіх схемах морфологічного розбору

тощо.

З огляду на залежність писемного мовлення від діалектного середовища добре було б включити до програм теми, пов'язані з характеристикою основних наріч, як-от: "Діалектні особливості української мови", "Зв'язки української літературної мови з діалектами", "Мовлення жителів рідного краю", "Товіркові елементи в мовленні школярів" і т.ін.

З виходом нових програм виникне потреба аналізу їх у плані створення належних умов для формування в школярів міцних орфографічних навичок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біляєв О.М., Вашуленко М.С., Плахотник В.М. Концепція мовної освіти в Україні // Рідна школа. – 1994. – № 9.
2. Державний стандарт загальної середньої освіти. Українська мова (Проект) // Дивослово. – 1997. – № 7.
3. Пешковский А.М. Школьная и научная грамматика. Опыт применения научно-грамматических принципов к школьной грамматике // Хрестоматия по методике русского языка. – М.: Просвещение, 1982.
4. Програми експериментальні для середньої загальноосвітньої школи. Рідна мова. 5-11 класи. – К.: Перун, 1996.
5. Програми для шкіл (класів) з поглибленим вивченням української мови, ліцеїв та гімназій гуманітарного профілю. Українська мова. 8-11 класи. – К.: Перун, 1996.
6. Програми для середньої загальноосвітньої школи. Рідна мова. 5-11 класи. – К.: Перун, 1998.
7. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Рідна мова. 5-11 класи. – К.: Шкільний світ, 2001.

Резюме

У статті аналізуються питання методики навчання орфографії в програмах з української мови, характеризуються досягнення і нереалізовані ідеї в розробці піднятої проблеми.

Summary

The article focuses on the questions of the methods of teaching the spelling in the Ukrainian language programmes. The achievements and unrealized ideas in the elaborating of the raised problem are also under consideration.

УДК 811.161.2'367

Наталія Ковальчук

ЛІНГВІСТИЧНІ ПРИНЦИПИ УКРАЇНСЬКОЇ ПУНКТУАЦІЇ

У наші дні оволодіння пунктуацією є одним із важливих елементів загальноосвітньої підготовки учнів, але систематичні спостереження над успішністю школярів засвідчують недостатність пунктуаційної грамотності учнів середніх і старших класів, хоча "формування національно свідомої мовної особистості передбачає навчання всім видам мовленнєвої діяльності (читання, слухання, аудіювання, письмо)" [7: 5].

Читати і писати без знань правил пунктуації і без сформованих умінь користуватися ними в повсякденній діяльності неприпустимо для випускника середньої школи. Отже, вивчення

ЗМІСТ

Розділ I. Граматична будова мови. Проблеми синтаксису	
<i>Шульжук К.Ф.</i> До питання про еквіваленти речення	3
<i>Федчук Л.І.</i> До питання про типологію предикативних одиниць.....	7
<i>Степаненко М.І.</i> Семантична структура, формально-граматична будова і функціональні можливості речень із локативно-транзитивним типом детермінації.....	14
<i>Шкарбан Т.М.</i> Про довжину предикативних одиниць у структурі складних конструкцій з однорідною супідрядністю	20
<i>Кузьмич О.О.</i> Синтаксична норма як лінгвістична проблема.....	24
<i>Давнюк С.В.</i> Вивчення багатоконпонентних сурядно-підрядних речень: формально-граматичний аспект	27
<i>Жагальяк І.М.</i> Комунікативні моделі зі звуконаслідувальними словами та їх семантичні експоненти	31
<i>Шульжук Н.В.</i> Репліка як компонент діалогічної єдності	36
<i>Щербачук Н.П.</i> Адвербальні синтаксеми в семантично ускладненому простому реченні діалогічного мовлення	39
<i>Сербіна Т.Г.</i> Прийоми використання прецедентних текстів у газетних заголовках	44
Розділ II. Морфологічний рівень мовної системи	
<i>Мединська Н.М.</i> Лексико-семантична група дистрибутивних дієслів активної дії	49
<i>Куликова В.Г.</i> Мовні засоби відтворення спонування в українській мові	54
<i>Войцешук Л.А., Мандрик Н.В.</i> Субстантивація прикметників у слов'янських мовах і власні імена.....	58
Розділ III. .... Актуальні проблеми лексикології та лексикографії	
<i>Вокальчук Г.М.</i> Складні випадки лексикографічного опису індивідуально-авторських новотворів	63
<i>Гаврилюк Н.В.</i> Емпірійні індивідуально-авторські прикметники у творчості неокласиків.....	69
<i>Дуденко О.В.</i> Паремії: знаки чи символи?	73
<i>Кірілкова Н.В.</i> Українська символіка в поемах Ліни Костенко.....	78
<i>Будз І. Ф.</i> Роль “кольорових” компонентів фразем як етнографічних та національно-культурних маркерів	80
<i>Крижанська О.М.</i> Джерела збагачення української колірної лексики	84
<i>Степанова О.І.</i> Лінгвопоетика як об'єкт мовознавчого дослідження	93
<i>Копера О.С.</i> Проблема мовностилістичної норми використання метафори поетками 90-х років ХХ століття.....	98
<i>Школяренко В.І.</i> Динамічні аспекти фразотворчої активності компонентів фразеологізму.....	106
Розділ IV. Системні питання лінгвогеографії	
<i>Євтушок О.М.</i> Питання системного дослідження лексики західнополіського діалекту. Явище полісемії.....	110
<i>Мазяр В.М.</i> Структура і семантика лексики ткацтва у західнополіських говірках	

української мови.....	115
<i>Демешко І.М.</i> Топонімізація основ типів поселень північно-східного Полісся....	120
Розділ V. Мовознавство і школа	
<i>Хом'як І.М.</i> Питання орфографії в програмах із рідної мови	128
<i>Ковальчук Н.П.</i> Лінгвістичні принципи української пунктуації.....	133
<i>Шевчук Т.Б.</i> Робота зі словами родо-видової семантики на початковому етапі навчання української мови	138
<i>Петрук О.М.</i> Реалізація принципу функціональності в навчанні рідної мови як лінгводидактична проблема	144
<i>Антончук О.М.</i> Ефективність методу вправ на уроках вивчення орфографії.....	147
Рецензії	
<i>Хмель В. А.</i> До вивчення фольклору регіонів України. Рецензія на працю доктора філологічних наук, професора Романа Кирчіва “Із фольклорних регіонів України: нариси й статті”	150
Відомості про авторів	156

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Мовознавчі студії

Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 11

Упорядкування та наукове редагування
*Олександри Якимчук,
Оксани Кузьмич*

Макет та комп'ютерна верстка *Вікторії Кравчук*

Обкладинка *Олексія Литвина*

Рекомендовано до друку вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №2 від 26 вересня 2003 р.)

Макет, верстку, дизайн здійснено в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету

Адреса редакції: 33000, м. Рівне, вул. С.Бандери, 12
Рівненський державний гуманітарний університет,
кафедра української мови, тел. 26-17-79
вул. Остафова, 31

Підписано до друку 26.09.2003. Формат 60x84 1/8.
Папір офсетний. Гарнітура Times Roman Cyr.
Умов. друк. арк. 19, 0. Наклад 200 прим. Зам. № 29/1

Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 11. – Рівне: РДГУ, 2003. – 155 с.

У збірнику вміщені статті з проблем українського мовознавства науковців, аспірантів кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету та науковців інших ВНЗ. Основні теми поданих публікацій стосуються актуальних питань граматики і лексикології, словотвору та лінгвістики тексту.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів-філологів.

ISBN 966-72-81-04-9

ББК 81
УДК 811.161.2